

A közzététel időpontja: 2021. július 16.  
Az alkalmazás kezdő dátuma: 2022. január 1.

## ROMA/CIGÁNY NÉPISMERET

### RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

#### A) KOMPETENCIÁK

##### **Közép- és emelt szint**

##### **1. Történeti ismeretek**

A roma közösség történetére vonatkozó írott, képi vagy elektronikus források ismerete és felhasználása.

A kapott forrásrészletek, sajtóból vett publicisztika, képi és hangzó történeti források és elektronikus ismerethordozók, valamint személyes tapasztalatok alapján kisebbségpolitikai problémák minél pontosabb megfogalmazása, múlt és jelen közötti párhuzam megvonása.

##### **2. Néprajzi ismeretek**

Múzeumokból, néprajzi gyűjteményekből, illetve egyéb forrásokból (család, rokonság, helyi roma közösség) információk gyűjtése, ezek felhasználásával a roma közösség hétköznapijainak és ünnepeinek megismerése.

A tárgyi és a szellemi néprajzi hagyaték felhasználása segítségével a roma közösség életének bemutatása.

##### **3. Földrajzi ismeretek**

A roma közösség tagjai által lakott települési területeken a földrajzi adottságok, az életviszonyok és a gazdasági kapcsolatok közötti összefüggések felismerése, értelmezése.

Falusi és városi roma közösségek kapcsolatainak és eltérő helyzetének szemléletes bemutatása.

Térképek, történeti, települési, gazdaságföldrajzi és demográfiai adatok kikeresésével, válogatásával és azok felhasználásával egy, a roma közösség életére különösen jellemző jelenség sokoldalú bemutatása.

##### **4. Társadalmi ismeretek**

Kérdések megfogalmazása és válaszadás a „*Mit jelent ma a magyarországi roma közösség tagjának lenni?*” kérdéskörben.

Szociológiai felmérések, publicisztikai részletek válogatásával és felhasználásával az identitásvállalás magatartásformáinak, a kisebbségi egyén és közössége kapcsolatainak bemutatása és értelmezése. A politikai-társadalmi-gazdasági események és a cigányság mai helyzete közötti összefüggések megláttatása. A magyar társadalom, adott település cigány és nem cigány népessége a demográfiai adatok tükrében.

##### **5. A roma/cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek**

A roma/cigány nyelvek kialakulásának bemutatása, a közöttük meglévő lehetséges kapcsolatok felismerése és ismertetése. Egy hallott cigány nyelvű szöveg megértése, néhány jellegzetességének magyarázata.

#### **6. A roma nemzetiség épített környezete**

Adott település helyzete, lakossága, élete. Településtípusok (falu, város, tanya). A település szerkezete. Különböző házak, utcák, terek, cigánytelepek (telep, sor).

Szegregációs, integrációs jelenségek megfigyelése saját lakókörnyezetben.

#### **7. A roma/cigány nemzetiség zenéje- és táncművészete**

A roma közösség zene-, ének- és táncművészete néhány jellegzetességének összegyűjtése és bemutatása.

A zene- és táncművészet kiemelkedő szerepének bemutatása a roma közösség életében. Műsoros est összeállítása és a válogatás ajánlása magyarázatokkal a leendő közönségnek.

#### **8. Nemzetiségi jogi, társadalmi ismeretek**

A nemzetiségpolitikai jogszabályi keretek és az intézményrendszer ismerete, a működési mechanizmus elemző bemutatása.

Egy választott helyi roma/cigány önkormányzat vagy egyesület tevékenységének felvázolása, lehetőségeinek feltérképezése, kritikai bemutatása egyéni tapasztalatok és a rendelkezésre álló dokumentumok segítségével.

### **B) TÉMAKÖRÖK**

Az emelt szintű vizsga tartalmi követelményeibe beletartoznak a középszintű vizsga tartalmi követelményei.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
<b>1. Történeti ismeretek</b>		
1.1. A cigányság eredete, vándorlása	Az indiai őshaza elmélete; egyéb elméletek (Perzsia, Egyiptom). A vándorlás kezdete; ben és phen cigányok. A cigány népcsoportok szétválása.	
1.2. A cigányság sorsa a középkori és újkorban Európában, valamint Magyarországon 1914-ig	A cigányok megjelenése Közép- és Nyugat-Európában a XV. századtól.	A cigányság magyarországi megjelenése a történeti források tükrében.

	<p>A fogadtatás; az első cigányokra vonatkozó intézkedések.</p> <p>A cigányság betelepítése a Kárpát-medencébe.</p> <p>Luxemburgi Zsigmond első oltalomlevele.</p> <p>Mátyás király privilégium levele.</p> <p>A török hódoltság időszaka; cigányok az Erdélyi Fejedelemség területén.</p> <p>Mária Terézia és II. József rendeletei: az összeírás és a letelepítés első kísérlete.</p> <p>A reformkor és a dualizmus időszaka</p>	<p>A felvilágosult abszolútizmus korának kísérlete a magyarországi cigányság összeírására és letelepítésére.</p> <p>Az 1893-as első teljes körű cigányösszeírás bemutatása, elemzése.</p>
1.3. Az első világháborútól a második világháború végéig	<p>Az első világháború és az utána következő évek megpróbáltatásai.</p> <p>Folyamatos beépülés a társadalomba.</p> <p>Erősödő előítéletek és megkülönböztető intézkedések a II. világháború előestéjén.</p> <p>A roma holocaust 1944-45-ben.</p> <p>Cigányrazziák, munkásszázadok, deportálás, áldozatok.</p>	<p>Az 1938-as belügyminiszteri rendelet és következményei.</p>
1.4. Változások 1945 után a hazai roma közösség életében	<p>Az asszimiláció-integráció politikája a szocializmus idején.</p> <p>A rendszerváltás alapvető következményei.</p>	<p>Az iparosítás hatása a magyarországi cigány közösségek életében.</p> <p>A 1960-70-es évek jelentősége a cigányság életében. Az 1971-es szociológiai felmérés eredményei.</p>
<b>2. Néprajzi ismeretek</b>		
2.1. A cigányság tárgyi kultúrája	<p>A cigány népviselet, hagyományos öltözetek és a korral változó öltözeti elemek.</p> <p>Hagyományos cigány mesterségek: vályogvetés, kosárfonás, fa- és fémmegmunkálás, lókupec, vásározó, zenész.</p> <p>A kézműves tárgyak jellegzetességei.</p>	<p>A vándorláshoz kapcsolódó életmód és szokások jellegzetességei.</p> <p>Az épített környezet sajátosságai.</p> <p>A hagyományos életmód és a modern kor hatásai a cigányság lakáskultúrájában, táplálkozási szokásaiban, életvitelében.</p>

2.2. A cigányság szokásrendszere	A lakókörnyezet jellegzetességei, lakásmódok. Az életmód alapvető elemei; életmód és hitélet kapcsolata. A házasság és a gyerek szerepe. A halálhoz kapcsolódó szokások.	
2.3. Cigány mese- és mondavilág	Mesék, balladák, eredetmondák, rigmusok, altatók, mondókák; szájhagyomány.	
2.4. Hagyományápolás; művészet és média	Cigány és magyar nyelvű kiadványok. Írott és elektronikus sajtó. Képzőművészet; naiv alkotások és alkotók. Roma művészeti, művelődési csoportok.	A komponálás jellegzetes módjai a cigány képzőművészeti alkotásokban.
<b>3. Földrajzi ismeretek</b>		
3.1. A Magyarországon élő roma/cigány csoportok és térbeli elhelyezkedésük	Magyarcigány (romungro), oláh cigány, beás, szinto cigányok. Településterületeik, létszámuk, szociológiai és gazdasági ismérveik.	Egy régió vagy kistérség roma/cigány közösségeinek bemutatása településterületeik, létszámuk, anyanyelvük, foglalkozásaik alapján.
3.2. A településföldrajzi viszonyok hatása a cigányság életmódjára	A különböző csoportok gazdaságföldrajzi meghatározottsága megélhetés és foglalkozás alapján.	
3.3. A jövő lehetőségei, kitörési pontok, esélyek	A földrajzi helyzet és a jövő lehetőségeinek kapcsolata. A tanulás és a munkavállalás fontossága és szerepe a cigány közösségek boldogulása szempontjából.	A fejlődés-felzárkózás lehetőségei. A városi és a falusi roma/cigány lakosság életlehetőségeinek eltérése. Foglalkozási és megélhetési stratégiák a XXI. század elején.
<b>4. Társadalmi ismeretek</b>		
4.1. A cigányság szociológiai ismérvei	A cigányság a korábbi és a mai társadalomtudományi elemzésekben. A cigányság képe a mai szociográfiákban.	Két szociográfia összehasonlítása (az egyik legyen a régebbi, a másik a mai helyzettel foglalkozó).
4.2. A közösségi összetartozás tudata és jellemző megnyilvánulási formái	Értékrend, közösséget erősítő szokások, szabályok. Énkép, <i>mi</i> -kép, a különbözőség tudata. <i>Romani Kris, Patyív.</i>	A közösségi összetartozás tudatának és megnyilvánulási formáinak szerepe a mai roma közösségekben.

	A közösség vezetőinek, védelmező tagjainak szerepe és feladata. Az ünneplés formái.	Társadalmi differenciálódás, társadalmi hierarchia napjainkban.
4.3. Az egyén helye a roma/cigány közösségekben, a többes kötődés szerepe és hatásai	A közösséget alkotó nők, férfiak és gyerekek kapcsolata; a közösségben elfoglalt helyük, feladataik. Idősek és fiatalok közötti kapcsolatok. Csoport, nagycsalád, család szerepe és ezek változása napjainkban. A roma közösség és a többségi társadalom viszonya.	
4.4. A politikai-társadalmi-gazdasági események és a cigányság mai helyzete közötti összefüggések megláttatása.	A politikai-társadalmi-gazdasági események és a cigányság mai helyzete közötti összefüggések megláttatása.	
4.5. A magyar társadalom, adott település cigány és nem cigány népessége a demográfiai adatok tükrében.	A magyar társadalom, adott település cigány és nem cigány népessége a demográfiai adatok tükrében.	
<b>5. A roma/cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek</b>		
5.1. A roma/cigány nyelvek eredete és fejlődése	Nép- és önelnevezés. Indoeurópai nyelvcsalád, nyelvrokonság; különböző hatások a nyelvi fejlődésében.	A roma/cigány nyelvek legősibb gyökerei.
5.2. A cigányság beszélt nyelvei és ezek jellemzői Magyarországon	Beszélt nyelvek, nyelvjárások a hazai cigányság körében (romani-lovári, beás). A szókincs; két- vagy többnyelvűség.	A beszélt nyelvek kapcsolatai; hasonlóságok és különbségek. Az anyanyelv megőrzésének problematikája; célok és feladatok.
5.3. Írott nyelvi emlékek	Történeti források; nyelvészeti emlékek.	Egy írott nyelvi emlék elemző bemutatása.
5.4. Szépirodalom	A romák/cigányok képe a magyar és a világirodalomban (néhány szerző és mű ismerete). Cigány és magyar nyelvű irodalmi művek; a roma közösség kiemelkedő írói, költői.	Egy szabadon választott irodalmi alkotás elemző jellegű bemutatása.

<b>6. A roma nemzetiség épített környezete</b>		
6.1. Adott település helyzete, lakossága, élete.	Adott település helyzete, lakossága, élete.	
6.2. Településtípusok (faluk, város, tanya). A település szerkezete. Különbözö házak, utcák, terek, cigánytelepek (telep, sor).	Településtípusok (faluk, város, tanya). A település szerkezete. Különbözö házak, utcák, terek, cigánytelepek (telep, sor).	Településtípusok, helyzetük, lakosságuk országos jellemzői. Hasonlóságok és különbözöségek egyes magyarországi régiók és európai országok között.
6.3. Szegregációs, integrációs jelenségek megfigyelése saját lakókörnyezetben.	Szegregációs, integrációs jelenségek megfigyelése saját lakókörnyezetben.	Szegregációs, integrációs jelenségek ismerete Magyarországon és Európában. Hasonlóságok és különbözöségek az egyes régiók között.
<b>7. A roma/cigány nemzetiség zenéje és tánc kultúrája</b>		
7.1. A cigányság zenéje és tánc kultúrája	A szokások, az életmód és a zene kapcsolata. Autentikus zene, pergetők, hallgatók. Népies és modern cigány műzene. Jellegzetes hangszerek és hangszerpótló eszközök (hegedű, cimbalom, kanál, kanna stb.). Dalok, éneklési és táncszokások.	A modern cigány műzene kialakulása, kapcsolata az ösi zenei hagyományokhoz.
7.2. Hagyományok és újdonságok a cigányzenében	Ismert cigányok a zenetörténetben (Bihari János, Dankó Pista stb.). A zenélés mint életforma és megélhetési lehetőség. A zenetörténet néhány cigány motívumokkal, témákkal foglalkozó alkotója és műveik (Liszt Ferenc, Kodály Zoltán, Johann Strauss). A cigányzene mint hungarikum. Korunk modern műzenéje pl. dzsessz, populáris műzene.	Híres cigányzenekarok repertoárja. Kiemelkedő zenészek és zenekarok napjainkban.
<b>8. Nemzetiségi jogi, társadalmi ismeretek</b>		
8.1. A nemzetiségpolitika jogszabályi keretei	A 2011. évi nemzetiségi törvény alapjai. Roma/cigány önkormányzatiság	A 2011. évi nemzetiségi törvény cigányságra vonatkozó részeinek ismertetése.

	Magyarországon. Az alapvető jogok biztosának, illetve a Magyarországon élő Nemzetiségek Jogainak Védelmét Ellátó Biztos helyettesének szerepe.	A jogszabályok alkalmazása a mindennapok során. A felmerülő problémák és ezek kezelése.
8.2. Az önkormányzatiság alapjai és gyakorlata	A 2011. évi helyi önkormányzatokról szóló törvény. Az önkormányzatok felépítése és működése.	
8.3. Az önkormányzatok, egyesületek, civil szervezetek szerepe a roma/cigány önazonosság fenntartásában	Új oktatási és kulturális kezdeményezések.	
8.4. A jelen társadalmi problémái	A komplex problémakezelés feladatai, lehetőségei (oktatás, munkahelyteremtés, szociális háló).	Egy helyi vagy országos társadalmi program bemutatása és hatása a roma/cigány közösség életére.

### C) VIZSGALEÍRÁS

#### A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
projekt	15 perc	180 perc	20 perc
80 pont	70 pont	100 pont	50 pont

#### A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	Egynyelvű szótár	NINCS
A vizsgaszervező intézmény biztosítja	NINCS	A feladatokkal összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott,	NINCS	A feladatokkal összefüggő segédeszköz (képi, nyomtatott,

		illetve elektronikus ismerethordozó)		illetve elektronikus ismerethordozó)
--	--	--------------------------------------	--	--------------------------------------

### Közzé kell tenni

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	projektfeladatok javítási-értékelési útmutatója	tételcímek	NINCS	tételcímek
Határidő	május-júniusi vizsgaidőszak kezdete előtt legalább hatvan nappal		NINCS	május-júniusi vizsgaidőszak kezdete előtt legalább hatvan nappal
Felelős	A vizsgaanyagok elkészítéséért felelős intézmény			

### KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	
(projekt)	15 perc	
Egy téma önálló, évközi feldolgoása	A projektmunka megvédése	Egy tétel kifejtése
80 pont	20 pont	50 pont
	70 pont	

#### Írásbeli vizsga

Egy projekt készítése váltja ki az írásbeli vizsgát.

A projekt témája a részletes követelményekben szereplő nyolc témakör bármelyikéből választható, melyet a vizsgázó a szóbeli vizsgán véd meg.

#### A projektmunkával szemben támasztott követelmények

10-20 oldal terjedelmű, amelyből szemléltetések nélkül a szöveg hossza 12-es betűmérettel, másfeles sortávolsággal minimum 5 oldal. A projektleírásnak tartalmaznia kell a munka fázisait: a téma kiválasztása indoklását, hipotézisek, illetve célkitűzések megfogalmazását, bibliográfiát, szakirodalmi vonatkozásokat, a gyűjtőmunka leírását, a téma tartalmi részének kidolgozását, következtetéseket, személyes élményeket.



A projektmunka a téma kiválasztásától a végső forma létrehozásáig önálló munka. A vizsgázó a projektmunka elkészítése során konzulens segítségét kérheti. Ha a vizsgázó már nem rendelkezik tanulói jogviszonnal, és konzulens segítségét kéri, akkor saját maga gondoskodik konzulensről. A tanulói jogviszonyban lévő vizsgázó konzulense lehet a szaktanára is. A vizsgázó legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig leadja a kész projektmunkát.

A vizsgázó a projektmunka bemutatásához szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást készít, amit a szóbeli vizsgán használ fel, a projekt megvédésekor.

### **A projektmunka értékelése**

A projektmunkára összesen 80 pont adható. A teljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi javítási-értékelési útmutató alkalmazásával történik.

#### **I. Tartalom**

a) komplexitás, a téma többoldalú megközelítése	30 pont
b) a téma újszerű megközelítése	10 pont
c) bibliográfia és a téma szakirodalmi vonatkozásainak megjelenítése	5 pont

#### **II. A projektkészítés folyamata**

a) a projekt fázisainak megjelenítése	5 pont
b) az egyéni kutatómunka megjelenítése	15 pont

#### **III. Forma**

a) nyelvi megformáltság	8 pont
b) szerkezet, végső megjelenítés minősége	7 pont

Amennyiben a létrehozott szöveg jelentősen rövidebb a minimális szövegmennyiségnél (kevesebb mint 4 oldal), a projektmunka értékelhetetlen.

### **Szóbeli vizsga**

#### **A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői**

A vizsgázó 5 percen bemutatja projektmunkáját. Ehhez előre elkészített szemléltető anyagot vagy rövid, tézisszerű összefoglalást hoz magával. Ezután 10 perc áll rendelkezésére, hogy kifejtse a tételét.

A tételsor a négy kötelező témakörből összeállított 20 tételből áll. (Történeti ismeretek, Nemzetiségi jogi, társadalmi ismeretek, Néprajzi ismeretek, A roma/cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek) A tételeknek összességükben le kell fedniük mind a négy témakört. A tételek mindegyike tartalmazzon egy, a tétel témájához kapcsolódó forrást is, amelynek elemzése szintén a fejelet része.

### A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 70 pont. Ezen belül a projekt bemutatására 20 pont, a tétel kifejtésére 50 pont adható. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

### A projekt bemutatása – összesen 20 pont

– a projektmunka lényegre törő összefoglalása	7 pont
– prezentációs technika, előadásmód	5 pont
– nyelvi megformáltság	5 pont
– szemléltetés	3 pont

### A szóbeli tétel értékelése – összesen 50 pont

– tartalom	25 pont
– a forrás elemzése	10 pont
– nyelvi megformáltság	10 pont
– szerkezeti felépítés, a fejelet felépítése	5 pont

## EMELT SZINTŰ VIZSGA

Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	
180 perc	20 perc	
Esszé	Tétel kifejtése	
	A) altétel	B) altétel
100 pont	25 pont	25 pont
	50 pont	

### Írásbeli vizsga

### **Az írásbeli feladat tartalmi és formai jellemzői**

Emelt szinten az írásbeli vizsgarészben a vizsgázónak központi feladatok alapján (három megadott címből választva), egy 600-700 szavas esszét kell megírnia.

Az írásbeli vizsga a részletes vizsgakövetelményekre épül. Az írásbeli vizsgarész nyolc témakörből (ld. Részletes követelmények) tartalmaz forrásokra épülő feladatot, amelyekkel kapcsolatban a vizsgázó összefüggően kifejti az adott témát egyéni véleményével alátámasztva, és a feladatban megadott forrásokra reagálva.

### **Az írásbeli feladatlap értékelése**

A dolgozat egészére maximálisan 100 pont adható. A pontozási útmutatót az írásbeli vizsgarész feladatainak központi javítási-értékelési útmutatója tartalmazza.

### **Szóbeli vizsga**

#### **A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői**

A szóbeli vizsgára 10 központilag meghatározott tétel készül. Minden tétel két altételből áll.

Az A) altételt a vizsgázó a Történeti ismeretek és Nemzetiségi jogi, társadalmi ismeretek témaköréből, a B) altételt a Néprajzi ismeretek és A roma/cigány nyelvekkel kapcsolatos ismeretek témaköréből húzza.

Az egyes tételsorokon belül a témakörök aránya nem 50-50%, egy-egy témakör nagyobb hangsúlyt kaphat.

A vizsgázónak kétszer tíz perc áll rendelkezésére, hogy a kihúzott két altételben meghatározott témákat kifejtse.

#### **A szóbeli vizsgarész értékelése**

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A két altételre 25-25 pont adható.

A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumokat tartalmazó központi értékelési útmutató alkalmazásával történik.

#### **A) altétel**

– tartalom	15 pont
– szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
– nyelvi megformáltság	5 pont

#### **B) altétel**

– tartalom	15 pont
------------	---------

– szerkezeti felépítés, a felelet felépítése	5 pont
– nyelvi megformáltság	5 pont